

Prešeren napredoval v slovanski zavednosti od leta do leta, in da se je njegovo narodno-politično obzorje razširjal. To dokazujejo jasno in glasno premnoge strani njegovih poezij. Eklatantno vidimo to v »Krstu pri Savici«, najsijajnejše pa dokazuje Prešernovo pravo slovansko mišljenje njegova »Zdravica«, za katero so se dosihdob naši literati in glasbeniki vse premalo brigali. V tej kratki pesmi je ves narodno-politični program Prešernov; v tej pesmi se zrcalijo pesnikovi nazori o nalogi slovanstva in človeštva sploh. Ta »Zdravica« bi bila mnogo lepša in naravnejša slovenska marseljeza, nego pa za nas neprimerni »Naprej«, ako bi se našel skladatelj, ki bi ji zložil pravi napev, ki bi vžigal in dvigal . . . Toda k Prešernovemu obzorju!

Nikar se preveč ne čudimo, če se Prešeren v tistih klavnih predmarčnih časih ni mogel dosti visoko povzdigniti nad kranjski provincializem. Ali imajo dandanes, 50 let po Prešernovi smrti, nekateri slovenski politiki širše obzorje, nego ga je imel Prešeren? Ali ni pred nekaterimi meseci nekt slovenski politik objavil v »Vaterlandu« izdajskega članka, v katerem proglašal Celje za — »fremdes Gebiet«?! In takih omejenih politikov in literatov, ki često ne vidijo preko mej svoje kronovine, včasih niti čez pomej svojega rojstnega mesta ali čez plot svoje vasi, je žal še dandanes nemalo po vseh slovenskih pokrajinah. Ta ozkosrčni provincialni separatizem je tista cokla, ki zavira ves naš napredek. Mi se sami delamo še manjše, nego smo v resnici . . .

Pod oknom. Samospev za bariton s spremljevanjem klavirja. Zložil dr. Gojmir Krek. Založil Schwentner v Ljubljani, Cena 1 K 60 vin.

Kot lirski umotvor visoko čislamo Prešernovo pesem, ki jo je Fleišmanova ljubezniva, nežno občutena popevka »Luna sije« v srcih vsega slovenskega naroda udomačila in ponarodnila. Sedaj je to pesem na novo uglasbil slovenski skladatelj, ki je na tem polju umetnosti novinec, ki pa stopa pred občinstvo samosvestno že s prvim delom kot v sebi zaokrožen muzikalen talent. Resnost in vnema sta temeljna znaka, ki odlikujeta Krekovo muzikalno delo. Prešernove besede so vseskozi prekomponovane, posamezne kitice spojene s simfoniškimi klavirskimi prehodi. Vglasbena je poezija liriških misli, podano je v glasbi vse hrepenenje, vse upanje, ves dvom in boj, ki oživljajo pesnikove besede. Skladatelj je mislil in čutil s pesnikom in podal s tem v detailu dobro premišljeno skladbo, ki vestno odgovarja pesnikovim intencijam. Pač pojmi skladatelj bol in hrepenenje dramatičnejše bolj, nego ga podaje pesnik, viharneje divja v glasbi strast, globlje upada v njej obup. Posledice so to energičnega mišljenja, intenzivnega preudarjanja, ki je našlo v harmonijski umerjenosti ljubezni, da, idealne ljubezni polnega Prešernovega besedila najkrepkejše akcente.

To novo skladbo priporočamo najtopleje vsem muzikalnim rojakom.

Dr. Vladimir Foerster.

I. koncert »Glasbene Matice«. Stoletnico Prešernovo je proslavila »Glasbena Matica« v I. svojem tosezonskem koncertu dne 9. decembra z grli svojega naraščaja, z grli mladih in čilih pevcev in pevk. Stoletje je zakončila

»Glasb. Matica« s koncertom, na katerem so proizvajali šolski zbori Mozartov »Requiem«. Danes, ko je slavno in nesmrtno to delo svetovne muzikalne literature v Slovencih dobro znano, ko se je proizvajalo zadnjič v teku treh let že v tretje, ni treba se baviti s podrobnostmi dela samega; opozarjati nam je le na pomen, ki ga druží značilno slavje. Narod se je v tem stoletju ojačil ter more z grli najmlajših pevcev podati delo težavno, kontrapunktiškega krasa. Rečeni koncert kliče nam bolj nego široke razprave v zavest, da se je narod ozdravil, in da mu je danes odprt zmisel za umetnost; kajti tudi naraščaj se že giblje, da sodeluje na kulturnem polju, in tudi on je zmožen, stopiti v tekmovalni boj na torišču umetnosti. Zasluga je to »Glasb. Matice«, zasluga njene vodje, g. prof. Hubada, ki vodi svoj šolski zbor k uspešnemu napredku. Prešernov koncert »Glasb. Matice« je bil zbog svoje odločnosti in svojega pomena v vrsti slavnostnih prireditev gotovo eden najlepših pojavov.

Dr. Vladimir Foerster.

Ondričkov koncert. Posetil je zopet pretekli mesec mojster Fran Ondriček belo Ljubljano in priredil je glasbenim krogom v radost pod pokroviteljstvom »Glasb. Matice« koncert v »Narodnem domu«. Nam vsem je že ljub, star znanec, kajti od početka umetniške svoje karijere poseča Ljubljano, in kmalu bo 20 let, kar je prišel prvič med nas. Ocenjen po svetovni kritiki kot kralj gosli, ozarjen s slavo, ki si jo je pridobil v širnem svetu, stopa med nas kot vzor vijolinista, kot umetnik, ki mu je svet poklic, da osrečuje poslušalce in jim podaje neskalsen užitek s prednašanjem biserov vijolinske literature. Nenadkriljen virtuoz v vijolinski tehniki, podaje svojo umetnost s polno dušo vroče čutečega muzika, duša in srce mu pojeta na goslih. To pa ga odlikuje mimo drugih, to ga vzdržuje na višini, ki jo je dosegel pri svojem idealnem, z uspehi ovenčanem stremljenju. Koncertni spored sta obogatila Ondričkov virtuosni spremljevalec, pianist g. Viljem Klasen, in pa operni pevec, tenorist g. Stan. Orzelški, dva mlada umetnika, z vrsto živahno odobravanih proizvedeb.

Dr. Vladimir Foerster.

Zimska idila. Balada na Aškerčeve besede za srednji glas s spremljevanjem klavirja. Uglasbil Risto Savin, op. 7. Komisionalna založba L. Schwentnerja v Ljubljani. Cena 1 K.

Vsako novo skladbo, katere ustvaritelj se vsaj potruudi, da bi obogatil našo muzikalno literaturo z resnim delom, pozdravljamo z veseljem kot oazo v puščavi ustvarjajoče glasbene umetnosti slovenske, zlasti, če se spominjamo žalostne resnice, da Slovenci sedaj še veliko manj produciramo na tem polju nego prej, in da glasba med vsemi umetnostmi pri nas najmanj napreduje. Tej skromni glasbeni literaturi nasproti se mora postaviti poročevalec na stališče relativne kritike ter se torej ne sme ozirati na umotvore narodov-prvakov in vsled tega zaničevati pošteno, dasi ne povsem dovršeno domače delo. —

Skladatelj Risto Savin nam je že v prvi svoji publikaciji (»Tri Aškerčeve balade« op. 3 v komisionalni založbi L. Schwentnerja v Ljubljani) dokazal, da je muzikalen talent in da se je tudi že precej veliko naučil, tako da smemo še lepih in lepših proizvodov iz njegovega peresa pričakovati. Omenjene balade so se odlikovale po ljubki melodioznosti in primerni deklamaciji, iznenadile so nas celo s par dobro načrtanimi muzikalnimi slikami.

Tudi najnovejše Savinovo delo nam je prav dobro ugajalo. Prištevati ga moramo celo najboljšim slovenskim skladbam, seveda tudi ono ni povsem dovršeno.

Preprosta, dražestna, enotna melodija se giblje v običajni tridelni obliki. Deklamacija je pravilna. Isto velja tudi vobče glede harmonizacije, dasi se mi zdi na par mestih malo prisiljena in ne docela logično premišljena in utemeljena. Želeli bi tudi, da bi bila harmonizacija bogatejša, izpremenovitejša in sicer na onih mestih, kjer se cela melodija ali posamezne fraze neposredno ponavljajo; in to se v tej skladbi zgodi večkrat. Zlasti na 3. strani ima skoraj vsak takt svojega dvojčka pri sebi, ki je ravno tak kakor on sam. Tako ponavljanje istih harmonij utruja uho in proizvaja vtisk, kakor bi skladatelj ne bil dovolj premislil cele stvari. Iz istega vzroka bi svetovali Savinu, naj se omeji v porabi sekven, posebno pa tistih v sekundi, ki so zastarele. Dandanes je samo še v velikih dramatično-strastnih crescendih mogoče pisati take sekvence; v omejeni obliki majhne, četudi epske pesmi ne morejo več zanimati. Omeniti mi je še eno mesto, s katerim se ne morem strinjati: na 3. strani, zadnji sistem, ff. risoluto, in sicer radi tega, ker je ta po mojem okusu ponesrečeni kanon komponista prisilil k temu, da je pisal na prvi, najbolj naglašeni četrtniki harmonijo brez terce, k čemur še pride slabo glaseče se pomikanje glasov v kvintah. Akord brez terce je suha, mrtva stvar; ta interval je, rekel bi, duša vsake harmonije. Naj bi je torej skladatelj posebno pri naglašeni taktih deležih ne pozabil, kakor se je to tudi zgodilo na pr. na 5. strani, v 3. sistemu pri višji dominantni ($\frac{3}{4}$ akord) iz a-molla. Zakaj nam je predpisal avtor, igrati z allegro vivace nadpisani del senza pedale? Meni se zdi ta ukaz z ozirom na figuracijo neumesten.

Posebno veselje mi je poudarjati, da se skladatelj trudi, pisati moderni stavek za klavir. Kajti izvzemši par kompozicij, posebno Hoffmeisterjevih, komponirali niso naši skladatelji do zdaj sploh ničesar za klavir; med klavirnim stavkom in stavkom za zbor ni bilo pravzaprav nobenega razločka. Klavirna tehnika nam je bila povsem neznana. Vsaka Savinova skladba označuje torej že v tem oziru napredek v naši glasbeni literaturi. Govoril sem vendar o par teoretičnih nedostatkih, in to s quasi-strokovnjaškega stališča radi tega, da bi morda skladatelj o tej ali oni opombi malo premišljeval. Torej pro domo. Morebiti pride do istega mnenja kakor jaz, da mu bo torej to za bodoče koristilo.

Občinstvu pa kličem: Nabavite si Savinovo skladbo; tu imate lepo, lahko in hvaležno slovensko pesem!

Dr. Gojmir Krek.

Upodabljaljoča umetnost

Slovenska umetniška razstava v Zagrebu. Društvo hrvatskih umetnikov se je bilo obrnilo na »Slovensko umetniško društvo«, da bi se bivša naša umetniška razstava prenesla v Zagreb. Tej častni in laskavi ponudbi je ustreglo »Slovensko umetniško društvo«, in najboljši umotvori bivše ljubljanske razstave so se razstavili v zagrebškem »umjetničkem domu«. Razstava se je odprla 22. decembra na slovesen način. To je prvič, da so skupno razstavljena dela slovenskih umetnikov v Zagrebu. To dejstvo se nam dozdeva jako važno za ves naš jugoslovanski kulturni napredek, saj je obenem viden znak dejanske hrvaško-slovenske vzajemnosti. V novem stoletju

se mora ta kulturna vzajemnost z vsemi močmi ojačevati in pospeševati. Če nekateri naši predniki s Prešernom vred niso uvideli, da se mi sami zase ne moremo ubraniti potujčevanja, pa smo mi moderni Slovenci na pragu XX. stoletja živo prepričani, da je naš spas le v najožji dotiki z drugim slovanstvom, najprej seveda v dotiki s hrvatskim in srbskim. Zato smatramo tudi slovensko razstavo v Zagrebu za lep napredek v tem smislu in za veselo znamenje boljših časov. —

Poleg slovenske razstave je izložil v »Umjetniškem domu« svoje morske slike tudi velenadarjeni hrvatski slikar Klement Crnčić, svoje plakatne slike pa slavnoznani v Parizu živeči češki slikar Alfonz Mucha.

Želimo, da bi prihodnje leto tudi hrvatski umetniki priredili v Ljubljani svojo razstavo. Naše občinstvo naj vidi, na kako visoko stopinjo popolnosti je že dospela hrvatska upodablajoča umetnost.

Aškerc.

Češka upodablajoča umetnost stoji, kakor je znano dandanes že vsej Evropi, na visoki stopinji popolnosti. Češki slikarji in kiparji imajo nekateri svetovno ime. Ne samo, da je »Umělecká beseda« priredila v Pragi božično umetniško razstavo, na kateri je razloženih blizu 200 umotvorov, češko umetniško društvo »Manes« je šlo letos na Dunaj, na tuja in kaj kritična tla, ki Slovanom niso bila nikdar prijazna. Nič manj nego 85 slik je razstavilo društvo »Manes« v »Künstlerhausu«. In češki mojstri: Aleš, Bílek, Sochor, Švabinský, Hudeček in Uprka imajo na tej razstavi svojo besedo. V salonu »Miethkejevem« pa je tudi češki slikar Vaclav Radimský otvoril svojo posebno razstavo, ki obsega 90 števil. Vse javno mnenje je navdušeno za češke slikarje. Vsi dunajski časniki brez ozira na politično barvo in strankarsko stališče pojo slavošpeve češki umetnosti. In imena poprej naštetih umetnikov se zdaj izgovarjajo po vseh salonih, po kavarnah in po bulvarjih z največjim spoštovanjem. Kritika primerja na priliko Uprko s Segantinijem; o Radimskem pa pravi, da je — »Kubelik s čopičem«. Jako laskave ocene so objavili listi, kakor na pr. »Neue Freie Presse«, »Zeit«, »Wage« in dr. O razstavi »Manesa« je pisala »Wage« (17. decembra): »Das leuchtete fremd, liebreizend, phantastisch und gewaltig, wie jene musik Smetanas und Dvořaks, die seit kurzem in der welt das heimatrecht gewinnt . . .« Potem ocenja kratko posamne slikarje. O češki razstavi v salonu »Miethke« piše »Wage«: »Bei Miethke gibt es zu dieser nationalen urkunst (ki jo goji »Manes«) ein herrliches gegenbild: Vaclav Radimský's landschaften. Die künstler des »Manes« kommen aus der ländlichkeit, Radimský aus grossstädtischem leben zur natur. Dort alle naivität, hier nervöse bewusstheit . . . Alle (landschaften) im freien licht gemalt, natürlich, aber alle mit einer träumerischen, nervösen farbenempfindung, mit einer lauschenden, tastenden, bewussten seligkeit des sehens, voll raffinement und delicatess die natur umfangend«. Ves Dunaj priznava brez zadržka, da imajo poleg drugih narodov tudi Čehoslovani svoje slikarje, ki so dokazali s svojimi razstavljenimi umotvori, da so izvirni, da gledajo svet s svojimi očmi, da so krepko razvite ali razvijajoče se individualnosti.

Sedaj ve Dunaj, ki se v politiki čimdalje bolj sovražno obrača proti Čehom in drugim Slovanom, da je tudi Čehoslovian rojen upodablajoč umetnik, in da ima češka umetnost veliko prihodnost pred seboj.

A. Aškerc.